

عنوان مقاله:

الگوشناسی هندسی و ساختار فضایی کاروانسراهای دشتی ایران (مطالعه موردی: کاروانسراهای دشتی خراسان)

محل انتشار:

پژوهشنامه خراسان بزرگ، دوره 12، شماره 45 (سال: 1400)

تعداد صفحات اصل مقاله: 16

نویسندگان:

علی امامی - استادیار، گروه معماری، واحد گنبدکاووس، دانشگاه آزاد اسلامی، گنبدکاووس، ایران

محسن سرباززاده - دانش آموخته کارشناسی ارشد، گروه معماری اسلامی و شهرسازی، دانشکده شهرسازی و معماری اسلامی، دانشگاه بین المللی امام رضا (ع)، مشهد، ایران

محمدحسین عابدی - استادیار، گروه معماری، واحد دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی، دامغان، ایران

منصوره کندی - دانش آموخته کارشناسی ارشد، گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، گنبدکاووس، ایران

خلاصه مقاله:

این پژوهش درصدد است کاروانسراهای برون شهری در فلات های ایران در سه دوره سلجوقی، صفوی و قاجار که از فعال ترین دوره های اسلامی در احداث این بناها هستند را از نظر هندسی و ساختار فضایی موردبررسی قرار دهد و جایگاه کاروانسراهای دشتی خراسان را در این میان بیابد. فرآیند استنتاج در این پژوهش، شامل انتخاب کاروانسراها و شاخصه ها، طبقه بندی و تحلیل آن ها و نتیجه گیری است. در این پژوهش، با استفاده از مطالعات کتابخانه ای و اسناد و مدارک موجود شامل منابع اختصاصی و تواریخ عمومی، سفرنامه ها و پژوهش های تازه پیرامون کاروانسراها با بهره گیری از قیاس بر مبنای استدلال و با استفاده از شیوه نمونه گیری هدفمند (غیر احتمالی)، بیش از پنجاه نمونه را موردبررسی قرار گرفته است. پس از بررسی کاروانسراها و طبقه بندی آن ها از نظر دوره تاریخی، موقعیت جغرافیایی، هندسه و ابعاد، به مقایسه و تحلیل آن ها پرداخته شده است. با بررسی کاروانسراهای برون شهری از نظر هندسی، مشخص می شود که اغلب آن ها دارای پلان مربع یا مستطیل هستند و تعدادی از آن ها به دلیل ارائه راه حل هایی شکل های هشت ضلعی و یا دایره ای به خود گرفته اند. در این میان، کاروانسراهای خراسان مانند رباط شرف، رباط ماهی و رباط زعفرانیه نیز اغلب از هندسه های چهارضلعی و الگوهای چهار ایوانی استفاده کرده اند. نتایج نشان می دهد که ساختار فضایی کاروانسراها نیز با عملکردهای غیرخدماتی بعضاً آمیخته شده است و این موضوع در رباط شرف خراسان که دارای دو نمازخانه و دو صحن است، به وضوح مشاهده می شود. همچنین نتایج نشان دادند که با گذشت زمان و با توسعه راه ها، کاروانسراها نیز گسترده تر شدند و در این خصوص کاروانسرای زعفرانیه سبزوار که دارای آب انباری در ضلع جنوب غربی خود بوده است، نمونه ای بارز محسوب می شود.

کلمات کلیدی:

کاروانسرای دشتی، برون شهری، خراسان، هندسه، ساختار فضایی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2030496>

